

Motion till riksdagen 2023/24:2050

av **Kristoffer Lindberg m.fl. (S)**

Avskaffande av marknadsskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda vinstuttag ur svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot konfessionella skolor, förskolor och fritidshem och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kösystemet till friskolor för att skapa ett reellt skolval på lika villkor för alla elever och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kommunalt veto mot friskoleetableringar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Marknadiseringen av svensk skola har under lång tid tillåtits att växa. Den ursprungliga idén med avregleringen var att skapa fristående skolor med alternativ pedagogik, som ett komplement till den kommunala skolan. Men sedan 1990-talet har skolan förvandlats från en jämlik skola vars huvudsakliga syfte var att utbilda nästa generation samhällsmedborgare till att istället vara en bricka på aktiemarknaden med syftet att maximera vinsten till skolkoncernernas aktieägare.

En skolmarknad har tagit form som kännetecknas av svag offentlig insyn och kontroll, en skolpeng som skapar incitament för vinstjakt och orättvisa kösystem som sorterar ut elever och spär på segregationen. Sverige är idag det enda landet i världen där stora skolkoncerner tillåts göra vinstuttag, ibland på hundratals miljoner kronor från den skattefinansierade skolan. Pengar som svenska folket betalar i skatt för att de ska gå till barn och ungas utbildning.

Politikens undfallenhet att reglera detta har inneburit att den demokratiska kontrollen över skolans utveckling förflyttats från vårt gemensamma till de stora dominerande skolkoncernerna, riskkapitalisterna och vinstlobbyisterna. Samtidigt kan vi se hur

skolan blivit alltmer ojämlik och förmågan att kompensera för barn och ungas olika förutsättningar och uppväxtvillkor blivit allt sämre. Lärarrollen har devalverats när elever ses som kunder på en skolmarknad.

De problem som finns i svensk skola med segregation, lärarbrist och bristande skolresultat löses inte med fortsatt aktieutdelning till skolägarna. Varje skattekrona som är avsatt till skolan behöver istället gå till ökad trygghet, studiero och kunskapsutveckling. Marknadsexperimenten i svensk skola måste upphöra för att vi ska kunna vända kunskapsresultaten uppåt och stärka jämlikheten. Ett första viktigt steg är att förbjuda vinstuttag från skattemedel avsedda för skola och utbildning.

För att åstadkomma en mer jämlik skola bör även konfessionella skolor, förskolor och fritidshem förbjudas i Sverige. Religionsfriheten fastslås både i regeringsformen och i barnkonventionen. Människor har rätt att både utöva sin religion och att avstå från religion i Sverige, vilket självklart också gäller barn och elever. Fristående skolor med konfessionell inriktning riskerar att begränsa detta val. Svensk skola ska vara uppbyggd på jämlika, demokratiska och sekulära värderingar där pojkar och flickor ska få samma möjligheter. Skolan ska inte dela upp barn efter varken religion, kultur eller andra åsikter. Barn ska få möta både liktänkande och oliktänkande under sin skolgång och därigenom utveckla förståelse för människors olikheter.

Elevers möjlighet att välja skola är i grunden bra, men det som idag kallas det fria skolvalet är inte i realiteten ett fritt och rättvist skolval för alla barn. Det kösystem som friskolor använder sig av gör att elever som till exempel flyttar mellan kommuner eller invandrar till Sverige i skolåldern i praktiken inte har möjlighet att välja vissa skolor. Det möjliggör också för friskolor att aktivt välja bort elever som anses vara olönsamma. Det finns exempel på att elever i behov av särskilt stöd och anpassningar hänvisas från friskolor till den kommunala skolan, vilket i sin tur gör att den kommunala skolans elevpeng måste höjas. Detta får i sin tur till följd att även friskolornas elevpeng höjs, oavsett om de har behov av ökade resurser eller inte. Med andra ord så har eleverna blivit kunder i en marknadsstyrd verksamhet som dessutom urholkat kommunernas ekonomi med ett fördelaktigt ersättningssystem till de fristående enheterna.

Denna negativa utveckling av svensk skola drabbar ytterst Sveriges barn och unga, men trots detta har förslag på förslag från den tidigare socialdemokratiska regeringen för att stoppa marknadsexperimenten ständigt röstats ned av högerpartierna i Sveriges riksdag.

Detta hör inte hemma i ett jämlikt välfärdssamhälle. Barn ska kunna välja skola, men skolor ska inte kunna välja barn. Alla elever ska ha likvärdiga möjligheter att välja skola och därför behöver dagens kösystem avskaffas och ersättas med en mer rättvis urvalsgrund än enbart kötid.

Det är kommunerna som är ansvariga för skolan i Sverige och de behöver därför ha rätt förutsättningar och verktyg för att långsiktigt kunna planera skolverksamheten på ett bra sätt i respektive kommun.

En fri etableringsrätt för friskolor enligt marknadslogiken är därför inte rimlig och riskerar att skapa en överetablering av skolor på vissa platser med halvtomma klassrum och ökade kostnader per elev som följd, vilket i sin tur leder till att resurserna avsedda för utbildning inte används på det mest effektiva sättet. Det är därför rimligt att kommunerna själva får avgöra om, när och var en friskola etablerar sig i kommunen.

Marknadsskolan måste avskaffas och ersättas med en jämlik kunskapskola.

Kristoffer Lindberg (S)

Jim Svensk Larm (S)

Sanna Backeskog (S)

Linnéa Wickman (S)